

सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५(३) तथा सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली २०६५ को नियम ३ बमोजिम
सार्वजनिक गरीएको

आ.व. २०८२/८३ को श्रावण देखि असोज महिनामा सम्पादित कार्यहरूको

स्वतः प्रकाशन

१. परिचय

नेपालको कुल खेतीयोग्य जमिन ३० लाख ९१ हजार हे. रहेको छ। राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ अनुसार नेपालको कृषि जमिनको औषत आकार ०.६८ हे. र प्रति कित्ताको औषत आकार ०.२१ हे. रहेको छ। खण्डिकृत जमिनमा परम्परागत रूपमा निर्वाहमुखी खेती प्रणालीको अवलम्बन गरिदै आएको र कृषि विकासका लागि भएका सरकारी प्रयासहरू सिमित स्रोत र साधनहरूका कारण एकीकृत रूपमा नभई छरिएर जाने गरेकाले प्रतिफलमुखी हुन सकेका छैन। कृषिलाई नाफामूलक व्यवसायका रूपमा स्थापित गर्न नसक्दा यस क्षेत्रमा लगानीका लागि निजि क्षेत्र र रोजगारीका लागि युवा उद्यमीहरू आकर्षित हुन सकेको छैन। गुणस्तरीय कृषि उत्पादन सामग्रीहरूको उपलब्धता सुनिश्चित गर्न नसक्नु, कृषि उपज उत्पादनमा यान्त्रीकरण अवलम्बन हुन नसक्नु र कृषि विकासका लागि आवश्यक सिंचाइ, कृषि सडक, ग्रामीण विद्युतीकरण, कृषि उद्योगहरूसंगको समन्वयको अभाव रहँदै आएको तथा बजारमुखी उत्पादन हुन नसकेकाले कृषिलाई व्यवसायका रूपमा नभई परम्पराका रूपमा मात्र अवलम्बन गरिदै आइएको छ।

यिनै पृष्ठभूमिलाई मध्यनजर गर्दै कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने स्पष्ट मार्गचित्रका साथ कृषि उपजको उत्पादनका लागि आवश्यक प्रविधि तथा उत्पादन सामग्रीको व्यवस्था, बाली/वस्तु उत्पादनमा यान्त्रिकरण, प्रशोधन तथा बजारीकरणको लागि आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था जस्ता राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रमका कृषकलाप मार्फत कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरणको परिकल्पना गरिएको छ।

कृषिमा आधारित अर्थतन्त्रबाट कृषिजन्य उद्योगमा रूपान्तरित आधुनिक, व्यवसायिक, दिगो एवं आत्मनिर्भर कृषि क्षेत्रको विकास गर्ने सोचका साथ नेपालको कृषि क्षेत्रलाई आगामी २० वर्षसम्म मार्ग निर्देश गर्ने कृषि विकास रणनीति कार्यान्वयनको सहयोगी परियोजनाको रूपमा स्वदेशी सोच, स्वदेशी लगानी तथा आन्तरिक संस्थागत जनशक्ति मार्फत तयार गरिएको प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना आ.व. २०७३/७४ देखि लागू हुने गरी १० वर्ष अवधिको लागि सञ्चालनमा ल्याइएको छ। यस परियोजना अन्तर्गत साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेट) विकास कार्यक्रम, व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (ब्लक) विकास कार्यक्रम, व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) विकास कार्यक्रम र बृहत्तर व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा औद्योगिक केन्द्र (सुपरजोन) विकास कार्यक्रम गरी जम्मा चार वटा सम्भागहरू छन्। परियोजनाको अन्त्य सम्ममा देशै भरि २१ वटा सुपरजोन, ३०० वटा जोन, १५०० वटा ब्लक र १५००० वटा पकेटहरू स्थापना गरिनेछ। यस परियोजनाको कुल लागत रु. १ खर्ब ३० अर्ब ७४ करोड २० लाख रहेको छ। चालु आ.व. २०८२/८३ मा परियोजना दशौं वर्षमा कार्यान्वयनमा रहेको छ।

हाल यस प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाको नाम परिवर्तन भई राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रम कायम भएको छ। साथै परियोजना व्यवस्थापन एकाइको नाम कार्यक्रम व्यवस्थापन एकाइ र परियोजना कार्यान्वयन एकाइको नाम परिवर्तन भई कार्यक्रम कार्यान्वयन एकाइ भएको छ।

अरुणराज जोशी
परिष्कार तथा विकास

२. परियोजनाको प्रमुख परिचयात्मक विशेषताहरू

- स्वदेशी सोच, स्वदेशी स्रोत-साधन तथा आन्तरिक जनशक्तिबाट तर्जुमा गरिएको।
- कृषि विकास रणनीति (ADS) कार्यान्वयनका लागि सहयोगी परियोजनाको रूपमा पहिचान गरिएको।
- पन्ध्रौँ योजनामा रूपान्तरणकारी आयोजनाको रूपमा पहिचान गरिएको।
- सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको सहकार्य र समन्वयमा सञ्चालनमा रहेको।
- परियोजना अवधि: २०७३ श्रावण - २०८३ असार (१० वर्ष)
- सञ्चालन गर्ने निकाय: नेपाल सरकार, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
- परियोजनाको अवधिको कूल प्रक्षेपित बजेट: १ खर्ब ३० अर्ब रुपैयाँ
- परियोजनाको कार्य क्षेत्र: ७७ जिल्ला (४८ वटा परियोजना कार्यान्वयन एकाइहरू तथा १ वटा व्यवस्थापन एकाइ)

३. परियोजनाको सोच, लक्ष्य एवम् उद्देश्य

सोच

कृषिमा आधारित अर्थतन्त्रबाट कृषिजन्य उद्योगमा रूपान्तरित आधुनिक, व्यावसायिक, दिगो एवम् आत्मनिर्भर कृषि क्षेत्रको विकास गर्ने।

लक्ष्य

समग्र कृषि मूल्य शृङ्खलाका अवयवहरूको एकीकृत संयोजन र परिचालन मार्फत खाद्य पोषण सुरक्षा सुनिश्चित गर्दै कृषि औद्योगिकीकरण उन्मुख दिगो आर्थिक अवसरहरू सिर्जना गरी राष्ट्रको समग्र विकासमा टेवा पुर्याउने।

उद्देश्यहरू

- प्रमुख कृषि उपजहरूको वृषिष्टिकृत क्षेत्रहरू निर्माण गर्ने,
- निर्यातयोग्य कृषि वस्तुहरूको मूल्य अभिवृद्धि गर्दै प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- कृषिलाई सम्मानजनक नाफामखी व्यवसायका रूपमा विकास गर्दै रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्ने
- बहुसरोकारवाला निकायहरूबीचको कार्यमूलक समन्वयमार्फत प्रभावकारी सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता गर्ने।

४. नागरिक वडापत्र

क्र.स.	प्रदान गरिने सेवा सुविधाहरूको विवरण	आवश्यक पर्ने कागजात/प्रमाणहरू	काम सम्पन्न हुन लाग्ने अवधि	सम्बन्धित शाखा	जिम्मेवार कर्मचारी	गुनासो सुन्ने अधिकारी	कैफियत
१	च्याङ्ग्रा जोन : खोर सुधार, आहारा ब्यवस्थापन, यान्त्रीकरण, नल्ल सुधार, तालिम आदी	परियोजनाको म्यानुअलमा उल्लेख भए अनुसार निवेदन, ब्यवसाय दर्ता प्रमाण पत्रको नवीकरण, कर चुक्ता प्रमाण पत्र	सम्झौतामा उल्लेख भएअनुसार	च्याङ्ग्रा जोन	सम्बन्धित जोनको डेडीकेटेड प्राविधिक	वरिष्ठ पशुविकास अधिकृत	कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार कम्तिमा ५० देखि ८५ प्रतिशत सम्म अनुदान

(Signature)
मन्त्रालय जौतवा
वरिष्ठ पशु विकास

२	स्याउ जोन: साना संचाई, मेशीनरी औजार, कोल्डरुम, नर्सरी स्रोत केन्द्र, संकलन/बिक्री वितरण केन्द्र निर्माण, बगैचा व्यवस्थापन कार्यक्रम, तालिम आदी ।	परियोजनाको म्यानुअलमा उल्लेख भए अनुसार निवेदन, व्यवसाय दर्ता प्रमाण पत्रको नवीकरण, कर चुक्ता प्रमाण पत्र	सम्झौतामा उल्लेख भए अनुसार	स्याउ जोन	सम्बन्धित जोनको डेडीकेटेड प्राविधिक	वरिष्ठ पशुविकास अधिकृत	कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार कम्तिमा ५० देखि ८५ प्रतिशत सम्म अनुदान
३	आलु जोन : साना सिचाई, मेशीनरी औजार, भण्डारण, प्रसोधन उद्योग स्थापना, बीउ उत्पादन सहयोग, आलुको क्षेत्र विस्तार प्राङ्गारिक मल, प्याकेजिङ्ग लेबलिङ्ग तालिम आदी ।	परियोजनाको म्यानुअलमा उल्लेख भए अनुसार निवेदन, व्यवसाय दर्ता प्रमाण पत्रको नवीकरण, कर चुक्ता प्रमाण पत्र	सम्झौतामा उल्लेख भए अनुसार	आलु जोन	सम्बन्धित जोनको डेडीकेटेड प्राविधिक	वरिष्ठ पशुविकास अधिकृत	कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार कम्तिमा ५० देखि ८५ प्रतिशत सम्म अनुदान
४	सुन्तला जोन : साना संचाई, मेशीनरी औजार, कोल्डरुम, नर्सरी स्रोत केन्द्र, संकलन/बिक्री वितरण केन्द्र निर्माण, बगैचा व्यवस्थापन कार्यक्रम, प्राङ्गारिक मल वितरण तालिम आदी ।	परियोजनाको म्यानुअलमा उल्लेख भए अनुसार निवेदन, व्यवसाय दर्ता प्रमाण पत्रको नवीकरण, कर चुक्ता प्रमाण पत्र	सम्झौतामा उल्लेख भए अनुसार	सुन्तला जोन	सम्बन्धित जोनको डेडीकेटेड प्राविधिक	वरिष्ठ पशुविकास अधिकृत	कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार कम्तिमा ५० देखि ८५ प्रतिशत सम्म अनुदान
५	बंगुर जोन : मासु पसल निर्माण/सुधार, खोर सुधार, आहारा ब्यवस्थापन, यान्त्रीकरण, नस्ल सुधार, तालिम आदी ।	परियोजनाको म्यानुअलमा उल्लेख भए अनुसार निवेदन, व्यवसाय दर्ता प्रमाण पत्रको नवीकरण, कर चुक्ता प्रमाण पत्र	सम्झौतामा उल्लेख भए अनुसार	बंगुर जोन	सम्बन्धित जोनको डेडीकेटेड प्राविधिक	वरिष्ठ पशुविकास अधिकृत	कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार कम्तिमा ५० देखि ८५ प्रतिशत सम्म अनुदान
६	परियोजना प्रचार प्रसार सामग्री र प्राविधीक पुस्तीका विवरण तथा प्राविधीक सेवाटेबा	मौखिक वा लिखित रुपमा माग	तुरुन्तै	प्राविधीक शाखा	कृषि अधिकृत प्राविधीक सहायक, स्टोर	वरिष्ठ पशुविकास अधिकृत	निशुल्क
७	उन्नत बीउ विजन बिरुवा विषादी लगायत चालु खर्च शीर्षक अन्तरगतका उत्पादन सामग्रीहरुमा अनुदान सहयोग	रितपुर्बक भरिएको कार्यालयबाट उपलब्ध हुने निवेदन फारम जोन संचालन समितिको सिफरिस	त्रैमासिक कार्य लक्ष अनुसार	प्राविधीक शाखा	कृषि अधिकृत । प्राविधीक सहायक	वरिष्ठ पशुविकास अधिकृत	कार्यविधि बमोजिम बढीमा ५० प्रतिशत अनुदान

८	उद्यमशीलता व्यवसायिक क्षमता/दक्षता विकास तथा स्थलगत क्षमता योजना तर्जुमा र कार्यक्रम कार्यान्वयन	जोन संचालन समितिमा आवद्ध भई सम्बन्धित समुह सहकारी, उपभोक्ता समिति, उद्यमिहरूबाट प्रतिवद्धता सहितको अनुरोध पत्र र समितिको सिफारिस	त्रैमासिक कार्य लक्ष अनुसार ३ देखि ७ दिन	प्राविधिक शाखा	कृषि अधिकृत प्राविधिक सहायक	वरिष्ठ पशुविकास अधिकृत	निशुल्क
९	ऋण कटिङ्ग गर्ने तथा उत्पादनमा आधारित प्रोत्साहन सहयोग	मौखिक वा लिखित रूपमा बालि कटानी गर्ने सूचना	३ दिन	प्राविधिक शाखा	कृषि अधिकृत । प्राविधिक सहायक	वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	निशुल्क

५. आ.व. २०८२/८३ को पहिलो त्रैमासिक प्रगति सम्बन्धि विवरण

५.१ बाली विशेषको जोन/सुपर जोन (संख्या): ६ (मुस्ताङ -३, म्याग्दी - ३)

क्र. सं.	का. ए.	जोन/सुपरजोन	बाली/वस्तु	शुरुवात वर्ष	कार्यक्रम शुरुवात हुँदाको क्षेत्रफल	हालको क्षेत्रफल/संख्या	बृद्धि %	कैफियत
१	मुस्ताङ	जोन	स्याउ	२०७५	१०५०	१४००	३३.३३	
२	मुस्ताङ	जोन	सुन्तला	२०७५	७०१	१०३०	४६.९३	
३	मुस्ताङ	जोन	आलु	२०८१	४५९	४७१	२.६१	मुस्ताङ
४	मुस्ताङ	जोन	बंगुर	२०७६	९६ (माउ संख्या)	५३०	४५२	
५	मुस्ताङ	जोन	च्याङ्ग्रा	२०७८	१०१० (माउ संख्या)	१२८००	११६७	
६	मुस्ताङ	जोन	आलु	२०७८	१२९ हे.	४१४	२२०	म्याग्दी

मर्म
भारत राज गौतम
वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत

५.२ जोन/सुपरजोनको हालको कमाण्ड क्षेत्र

जोन/सुपरजोन	कार्यक्षेत्र
स्याउ जोन	थासाङ गा.पा. को वडा नं. ३, ४ र ५ बाहेक सम्पूर्ण क्षेत्र
सुन्तला जोन	म्याग्दी जिल्ला (बे.न.पा., मंगला गा.पा., रघुगंगा गा.पा., अन्नपूर्ण गा.पा.) पर्वत जिल्ला (जलजला गा.पा.) बागलुङ जिल्ला (बागलुङ न.पा., काठेखोला गा.पा.)
आलु जोन (म्याग्दी)	म्याग्दी जिल्ला (अन्नपूर्ण गा.पा., रघुगंगा गा.पा.-५, ६, ७, ८ र बेनी नगरपालिका-१०)
बंगुर जोन	म्याग्दी जिल्लाको सम्पूर्ण गा.पा. (मुख्य सडक छोएको वडाहरु)
च्याङ्ग्रा जोन	मुस्ताङ जिल्ला (लोमान्थाङ, लोघेकर दामोदरकुण्ड र बारागुड मुक्तिक्षेत्र गाँ.पा.)
आलु जोन मुस्ताङ	मुस्ताङ जिल्ला थासाङ गा.पा., घरपझोड गा.पा., बारागुड मुक्तिक्षेत्र गा.पा., लोघेकर दामोदरकुण्ड गा.पा., लोमान्थाङ गा.पा. का वडा नं. १, २, ३, ४ र ५

५.३ आ.व. २०८२/८३ मा सूचिकृत संस्थाहरुको विवरण (सहकारी/समूह/कृषि उद्यमी/कम्पनी/प्राविधिक शिक्षालय)

क्र.सं.	जोन	सहकारी	समूह	कृषि उद्यमी	कम्पनी	प्राविधिक शिक्षालय	जम्मा
१	सुन्तला	१	६	६४			७१
२	बंगुर	१	१	७			९
३	आलु म्याग्दी			१			१
४	स्याउ	१	१	१०३			१०५
५	च्याङ्ग्रा		३	५५			५८
६	आलु मुस्ताङ		१	२७			२८
जम्मा		३	१२	२५७			२७२

(Signature)
गरुड राज गौतम
कृषि तथा पर्यावरणीय विकास मन्त्रालय

५.४ यस आ.व. २०८२/८३ का प्राथमिकताका कार्यक्रमहरु

क्र.स.	प्राथमिकताका कार्यक्रमको नाम	एकाइ	लक्ष्य	बजेट (लाखमा)	कार्य तथा पशुपन्दी विकास कार्यक्रम कृषि उपयुक्तकिसा कार्यक्रम उपलब्धि
१	सिंचाई पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सम्भार	संख्या	५६	१०९	थप २६ हे. सिंचित क्षेत्रफल विस्तार भएको हुनेछ
२	कृषि यान्त्रिकरण सहयोग	पटक	५	४१	विभिन्न यन्त्र उपकरणहरु वितरण भई उत्पादन लागत कम भएको हुनेछ
३	स्थानीय तहको समन्वयमा पशुनस्त्र श्रोत केन्द्र स्थापना सहयोग कार्यक्रम	संख्या	२	८	च्यांग्राको जम्मा कम्तिमा १०० माउ संख्या को पशुनस्त्र श्रोत केन्द्र स्थापना भएको हुनेछ
४	खोर सुधार सहयोग	संख्या	१४	४२	च्यांग्राको ९ र बंगुरको ५ गरी जम्मा १४ वटा सुधारिएको खोर तयार भएको हुनेछ
५	जोन प्रभाव क्षेत्रमा स्याउ High density विरुवा वितरण मार्फत क्षेत्रफल विस्तार	हे.	६	११४	उच्च घनत्व स्याउ बगैँचामा छ हे. थप विस्तार भएको हुनेछ
६	स्थानीय तहको समन्वयमा नर्सरी श्रोत केन्द्र स्थापना सहयोग कार्यक्रम	संख्या	२	६	गुणस्तरीय स्याउ विरुवा उत्पादनका लागि २ वटा नर्सरी निर्माण भएको हुनेछ
७	भण्डारण , प्रथमिक प्रशोधन वा प्रशोधन उद्योग स्थापना	संख्या	६	३०	आलु तथा स्याउ भण्डारण तथा प्रशोधनका लागि ६ वटा संरचना निर्माण भएका हुनेछन्
८	उद्यमशिलता कार्यक्रमको लागि अनुदान कार्यक्रम	संख्या	१०	४०	मुस्ताङ्ग र म्याग्दी जिल्लामा गरी १० वटा कृषि उद्यम सञ्चालन हुनेछन्
९	उन्नत प्रविधि सहित क्षेत्रफल विस्तार	हे.	३०	१८	आलुको २० हे. र सुन्तलाको १० हे. क्षेत्रफल थप विस्तार भएको हुनेछ
१०	पशु आहारा व्यवस्थापन तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	संख्या	११	१४	बंगर र च्यांग्रामा पशुआहारा व्यवस्थापन भएको हुनेछ

५.५ आ.व. २०८२/८३ प्रथम त्रैमासिक भारत प्रगति विवरण

क्र.स.	कार्यक्रम कार्यान्वयन एकाइ	प्रथम त्रैमासिक भारत प्रगति विवरण		
		पूँजीगत	चालु	जम्मा
१	मुस्ताङ	१२.८२	८६.७६	७६.४१

५.६ आ.व. २०८२/८३ प्रथम त्रैमासिक बित्तीय प्रगति विवरण (रु. लाखमा)

क्र.स.	कार्यक्रम कार्यान्वयन एकाइ	प्रथम त्रैमासिक			प्रथम त्रैमासिक			प्रथम त्रैमासिक		
		विनियोजन			खर्च			बित्तीय प्रगति प्रतिशत		
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा
१	मुस्ताङ	१०.९८	६७.३	७८.२८	१.३७	४८.५३	४९.९	१२.४७	७२.१०	६३.७४

५.७ आ.व. २०८२/८३ को प्रथम त्रैमासिक अवधिमा प्राप्त उपलब्धिहरू (कार्यक्रमको मात्र)

क्र.सं	क्रियाकलाप	प्राप्त उपलब्धिहरू
१	प्याकेजिङ्ग, लेबलिङ्ग तथा पोष्टहार्भेष्ट न्यूनिकरण कार्यक्रम	स्याउ प्याकेजिङ्ग तथा लेबलिङ्गका लागि कुल जम्मा २४७०० कार्टुन (१०८००-२०००, १३८००-१०००) र १४०० कार्टुन वितरण गरिएको ।
२	पशु प्रजनन तथा कृत्रिम गर्भाधान तालिम	१० जना सहायकस्तर प्राविधिकहरूलाई कृत्रिम गर्भाधान तालिम उपलब्ध गराइ सेवा गर्न सक्षम गराइएको र मासिक कम्तीमा ५० वटा गाइभैसीमा कृत्रिम गर्भाधान हुँदै आएको

५.८ प्रथम त्रैमासिक अवधिको लाभान्वित जनसंख्या (आ.व. २०८२/८३)

प.का.ए	महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाती	अन्य	युवा	कूल जम्मा
मुस्ताङ	६१	४१	१०२	३७	४३	२२	५७	१०२

५.९ पकेटको प्रगति विवरण (म्याग्दी)

क्र.सं	बाली/बस्तु को नाम			आ व २०८२/८३ को पकेटको विनियोजन (रु.हजारमा)	२०८२/८३ को प्रथम त्रैमासिक अवधिमा भएको खर्च (रु.हजारमा)	खर्चको प्रतिशत
		नया	निरन्तरता			
१	सुन्तला	१	१	१८००	०	०
२	तरकारी		१	६००	०	०
३	केरा		१	६००	०	०
४	किवी		१	६००	०	०
५	आलु	१		१२००	०	०
जम्मा		२	४	४८००	०	०

५.१० पकेटको प्रगति विवरण (मुस्ताङ)

क्र.सं	बाली/बस्तु को नाम	पकेटको संख्या		आ व २०८२/८३ को पकेटको विनियोजन (रु.हजारमा)	२०८२/८३ को प्रथम त्रैमासिक अवधिमा भएको खर्च (रु.हजारमा)	खर्चको प्रतिशत
		नया	निरन्तरता			
१	स्याउ	१		१२००	०	०
२	स्याउ		१	६००	०	०
जम्मा		१	१	१८००	०	०

राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रम, कार्यक्रम कार्यान्वयन एकाइ, मुस्ताङबाट आ.व. २०८२/८३ को प्रथम त्रैमासिकमा सम्पादन भएका कार्यहरुको प्रगती विवरण प्रस्तुत गरीएको छ। यस कार्यालयबाट कृषि सम्बन्धित प्राविधिक सरसल्लाहरु सहयोग उपलब्ध गराउने कार्य नियमित भईरहेको छ। कार्यालयका विभिन्न कार्यक्रमहरु कृषि ज्ञान केन्द्र र स्थानीय तहहरुसँग समन्वय गरी सञ्चालन भईरहेका छन्।

(Signature)
महोदय गौतम
मुख्य पशु विकास अधिकारी